

INFORMAȚII ȘI IMAGINI ÎN MASS MEDIA ROMÂNEASCĂ

PETRU PÂNZARU

În virtutea considerațiilor noastre despre gradele (straturile) REALITĂȚII - *faptele de presă sunt fapte lingvistice cu încărcătură și miză psihologică și psihosocială*. Analiza conținutului¹ lor, așa cum pot fi inventariate din toate tipurile de publicații și de emisiuni, demonstrează o multitudine de tehnici și PROCEDEE utilizate frecvent de presa de pretutindeni și, firește, de la noi, în procesul transformării evenimentelor-FAPT în FAPTE (mesaje) de presă, cu scopul producerii unor ANUMITE imagini despre realitățile sociale, cu vădite sau voalate INTENȚII DE PERSUASIUNE și chiar de MANIPULARE².

Comparativ cu epoca anterioară diseminării mass media, un număr tot mai mare de oameni intră în contact cu un număr tot mai mare de evenimente. Dar, în covârșitoarea lor majoritate, acestea *nu* sunt evenimentele-FAPT, ci IMAGINEA oferită (confectionată) de diverse organe ale mass mediei, de diverse orientări. Or, imaginile sunt un produs al creatorilor și difuzorilor de știri - agenții de presă, redactori, oameni politici, lideri de opinie publică în general.

Oamenii citesc ziare, privesc și ascultă emisiunile radio-televiziunilor pentru a *ști ce se petrece cu adevărat în lume*. În realitate ei află *ce și cum privesc jurnaliștii lumea*, evenimentele demne - după ei - de comunicat, transformate în IMAGINI despre REALITATE, imagini de autor, ca să zicem* așa, chiar dacă autorul e colectiv (agenții de presă naționale și internaționale).

¹ Vezi Pânzaru Petru, *Mass media în tranziție: modul de a pune problema mijloacelor de comunicare în masă*, în *Calitatea vieții*, nr.3-4/1995.

² Psihologii denumesc manipulare "influențarea subiecților umani (persoane, grupuri, mulțimi) în vederea realizării unor acțiuni în discordanța cu propriile scopuri, fără ca aceștia să conștientizeze discrepanța între propriile scopuri și scopurile îndepărtate ale celor ce-i influențează". (Septimiu Chelcea *Repere pentru o analiză psihosociologică a manipulării* în *Revista de Psihologie*, nr.1/1992).

MANIPULĂRILE sunt posibile datorită: 1. câmpului îngust de contact direct al indivizilor cu evenimentele-fapt; 2. caracterului simbolic, substitutiv, neidentificabil al limbajului cu lumea pe care o exprimă în cuvinte; 3. caracteristicilor psihologiei general-umane (curiozitate, credulitate etc.) și a influenței factorilor psihosociale (prestigiu, autoritatea surselor, persoanelor, instituțiilor, presiunea opiniei de grup, imitație etc.).

Vom numi imaginile zugrăvite de mass media despre evenimente, oameni, țări etc., IMAGINI-MESAJ sau INFO-IMAGINI³, fiind destinate publicului și având drept scop formarea, impunerea ("fixarea") perpetuarea și generalizarea unei anumite percepții MENTALE și, pe baza ei, anumitor atitudini, opinii, comportamente, decizii. Imaginile-MESAJ (INFO-IMAGINILE) codifică anumite informații și sugerează anumite decodificări (interpretări). Ele sunt construite pe baza unui eveniment, unui punct de vedere subiectiv asupra realității (de gradul I) și oferă condiții obiective pentru *substituirea* acestei realități. "Mass media poate să determine imixtiuni flagrante în interpretarea realității"⁴.

Imaginile sunt inevitabil parțiale, fragmentare și tributare -unghiului din care sunt privite realitățile, intereselor celor ce produc și difuzează imaginile. Dincolo de faptul strict obiectiv că realitățile nu pot fi cuprinse în totalitatea lor - fie că nu sunt cunoscute și accesibile, fie că nu încap în timpul și spațiul fizic al mass media, pecetea pe produs și-o pune *politica* celor ce dirijează (finanțează) respectivele organe ale mass media preferințele și interesele lor. A confunda imaginile oferite de mass media, oricât de numeroase, variate, diversificate cu realitățile sociale de gradul I înseamnă, *in extremis, a considera în mod absurd că ceea ce nu devine imagine și nu se comunică public NU EXISTĂ*.

Așa se face că, în majoritatea cazurilor, publicul, populația se află în situația fie de a veni în contact și de a acorda credit *unei singure* imagini, adesea false, fie de a fi *bombardat* cu imagini diametral opuse despre unul și același eveniment-fapt⁵, ceea ce provoacă dezorientare, neîncredere, stres, disconfort psihologic, indiferentism sau disperare.

³ Reamintim că, după părerea noastră, deși când se discută despre mass media atenția principală și accentul cad pe INFORMAȚII, în fapt acestea nu numai că sunt de naturi, tipuri și grade diferite, dar ele joacă un *rol subordonat*, reprezentând "materia primă" pentru construirea ("fabricarea") PRODUSULUI PRINCIPAL al comunicațiilor de masă: IMAGINILE despre evenimente, instituții, lideri, acțiuni, realități sociale. Această situație reală, obiectivă ne îndreptățește să sugerăm introducerea și folosirea în limbajul sociologiei mass media a termenului de INFO-IMAGINI.

⁴ Racoș Cornelia, *Rolul imaginii asupra mentalităților colective*, în *Societate și cultură*, nr.3/1991, p.26.

⁵ Într-o notă publicată în *Adevărul*, 13 mai 1994, C.Stănescu constată: "E puțin amuzant, dacă nu și mai rău, să compari hainele pe care *aceeași informație* le îmbracă pe diverse canale de televiziune (și de presă scrisă, desigur n.n.). Când pentru unii e vară, pentru ceilalți iarna-i în toi: câte canale, atâtea adevăruri despre, să zicem, declinul agriculturii sau imaginea noastră în lume".

"Ziaristul de știri nu povestește evenimentul, el îl creează" - afirmă cunoscutul gazetar Tudor Octavian. "Așa se explică faptul că fiecare ziarist dă propria interpretare celei mai banale întâmplări. De exemplu un om se urcă în tramvai. Pentru unii asta e o dramă, pentru alții un succes al guvernului" (*Subiecte și predicate*, în *România Liberă*, 10 mai 1994).

Realitatea este totuși unică, univocă, "Tratamentul" ei lingvistic-mediatic, psihologic generează însă o pluralitate de IMAGINI cu grade de fidelitate, respectiv infidelitate foarte diferite. Dar, deși e paradoxal, indiferent de gradul ei de fidelitate, imaginea oferită de mass media e, psihologic vorbind, "mai adevărată" decât însăși realitatea. *Imaginea* e mai reală decât realitatea. Reprezentările servesc drept cadru mental și noi credem că gândim despre fapte, dar acestea nu sunt decât reprezentări⁶. Iar reprezentările sunt construite, memorate, reactivate *de și prin CUVINTE*.

"O forță cu adevărat magică emană din scurtele lor silabe, *ca și cum ar conține soluția tuturor problemelor*. Cuvintele și formulele evocă în suflete *imagini* mărețe și vagi, dar însuși nedefinitul care le estompează sporește misterioasa lor putere... *Cuvântul nu este decât butonul pe care trebuie să apeși pentru a face să apară imaginile*"⁷. De reținut este și remarca lui Gustave Le Bon că imaginile evocate prin cuvinte variază sub identitatea formulelor, de la epocă la epocă și că în timp ce bagajul de cuvinte al unei limbi se modifică lent, imaginile pe care le evocă sau sensul pe care îl atribuim acestor cuvinte se schimbă neîncetat și, odată cu ele, și efectele psiho(socio)logice asupra mulțimilor.

Odată formate IMAGINILE joacă multiple funcții psihologice și acționale. În condițiile în care ele sunt întărite, prin mass media sau experiență colectivă proprie, ele se transformă în STEREOTIPURI (imagini mentale și aprecieri valorice stabile "congelate") în PREJUDECĂȚI. Sub raport practic *imaginile* formate (cu atât mai mult stereotipurile și prejudecățile) întemeiază operația de *ATRIBUIRE*: în virtutea ei se atribuie evenimentelor, persoanelor, instituțiilor etc. documentelor, declarațiilor caracteristici pozitive sau negative independent de valoarea de adevăr sau fals a acestor aprecieri.

În presa noastră cotidiană centrală, după cum rezultă și din studiile de caz, găsim *toate atitudinile posibile* în prezentarea și interpretarea evenimentelor, fenomenelor sociale interne și internaționale, așa cum pot fi detectate *toate procedeele* specific gazetărești de transformare a evenimentelor *fapt* în evenimente - *informații*, în mesaje, menite să propage anumite imagini despre realitatea socială în mișcare, despre liderii politici și sindicali, despre partidele și organizațiile politice, despre societatea civilă.

O remarcabilă sinteză a acestor procedee și tehnici jurnalistice utilizate curent de toate redacțiile mijloacelor de comunicare în masă a făcut-o Robert CIRINO în

⁶ Ellul Jaques, *La parole humiliée*, Paris, Edition du Seuil, 1981, p. 129.

⁷ Le Bon Gustave, *Psihologia maselor*, București, Editura Anima, 1990, p. 58.

cartea *D'ont blame the Public* sub denumirea de CATALOG al INFLUENȚELOR ASCUNSE.

Este vorba de *influențare la sursa știrilor* prin:

- *selectarea știrilor* ("ceea ce citim, auzim, vedem este ceea ce editorii cred că trebuie să știm");
- *orientarea știrilor* ("informațiile vitale sunt totuși omise din știrile importante");
- *plasarea știrilor* ("editorii folosesc cu succes această tehnică, fără ca publicul să fie conștient de ea")⁸;
- *plasarea coincidentală a știrilor*;
- *titluri și subtitluri* ("majoritatea oamenilor își formează imagini și atitudini despre problemele naționale și internaționale doar din lectura titlurilor; chiar și cei mai avizați cititori pot fi influențați de titluri, care stabilesc orientarea și sistemul de valori ale articolului");
- *alegerea cuvintelor* ("pentru a discredita sau ridica în slavă; utilizarea unui cuvânt declanșează un răspuns standardizat la primitor");
- *imaginile* (favorabile sau nefavorabile) *create de știri*;
- *selecția fotografiilor, a filmelor, caricaturile*;
- *explicațiile (legendele)* care însoțesc fotografiile și dialogurile din filme;
- *utilizarea editorialelor* pentru distorsionarea faptelor ("editorialele pot servi ca adăpost ideal pentru a convinge cititorii/ascultătorii să gândească și să simtă așa cum doresc editorii");
- *editorialele deghezate* în buletine de știri.

Un caz tipic pentru modalitățile în care sunt prezentate evenimentele-FAPT și interpretate chiar din start, din stadiul zis informativ⁹; este prezentat în Tabelul următor:

⁸ Harold Lasky în *Democrația americană* scria: "Puterea reală a presei provine din efectul repetării continue a unei atitudini reflectate în faptele pe care cititorii ei nu au nici o șansă să le verifice, sau din capacitatea ei de a îngloba acele fapte în condiții înconjurătoare sugestive, care, adesea, în mod semiconștient se preling în mintea cititorului și formează premisele pentru ca aceasta să nici nu-și dea seama că ele sunt adevărate prejudecăți, cărora abia le-au acordat un moment de gândire"- (apud. *Sociologia opiniei publice*, în *Caiet documentar*, nr. 3/1974, București, p.187).

⁹ "De la bun început, scrie Robert Cirino, sunt strecurate în știri (mesaje, informații) anumite aprecieri și deci influențe privind modul de a recepta (accepta - respinge) respectivele știri în sensul dorit de sursa de informații.

Evenimente și interpretări
 EVENIMENTUL FAPT: Greva mecanicilor de locomotivă
 (11 - 18 august 1993)

PUBLICATIA Genul publicistic	Titluri și subtitluri interpretative
12 august	
<i>România liberă</i> Mini reportaje	A început greva minerilor; a început cea a mecanicilor; se pregătesc drumarii (foto Gara de Nord - călători în așteptare).
<i>Adevărul</i> Correspondențe	Greva mecanicilor de locomotivă. NELINIȘTE TEMPERATĂ; Gara de Nord - se așteptau dispoziții; <i>Iasi</i> : 100.000 de oameni într-o gară moartă; <i>Brașov</i> : liderul federației: "Greva e o nebunie".
<i>Curierul Național</i> Informații	Greva mecanicilor de locomotivă tot ... parțial-generală.
<i>Ora</i> Declarații (Opinii)	La ora fatidică, în ziua fatidică GREVA CU ȚĂRĂITA ÎN GARA DE NORD. Reportaj pe viu.
<i>Meridian</i> Declarații	O grevă a încetat - o alta a început ACEEAȘI HARABABURĂ.
<i>Cronica română</i> Relatări Declarații	Declarația premierului. Greva mecanicilor - ilegală?
<i>Evenimentul zilei</i> Manșetă Editorial	Greva mecanicilor de locomotivă a provocat un haos național. Greva trece, greva vine
<i>Dimineața</i> Editorial	Greva - între diversiune și perversiune (politică).
<i>Tineretul liber</i> Articol Foto (linii de cale ferată)	Mecanicii de locomotivă atacă trenul pierdut de mineri. Unde duc grevele se vede bine. Cine e în spatele grevelor? O întrebare care ar explica prezența d-lui Măgureanu la ședința Biroului executiv al Guvernului.
13 august	
<i>România liberă</i> Correspondențe	A RĂMAS UN TREN ÎN GARĂ. <i>Brașov</i> : Liderii așteaptă ... <i>Cluj</i> : Se conturează o tragedie națională. <i>Timișoara</i> : Greviștii se apără și de afirmațiile tendențioase ale Puterii și de asalturile unor grupuri de presiune și la porțile depourilor. <i>București</i> : fără întreruperi doar magistrala 800. <i>Iasi</i> : Câteva excepții și apoi sistarea totală a traficului. <i>Bacău</i> : haos total. <i>Brăila și Galați</i> : șefii sindicatelor nu ascultă decât de liderul național al mecanicilor de locomotivă. Comunicat al federației.
<i>Adevărul</i> Reportaje	Haos și disperare în gara Constanța, SNCFR consideră greva ilegală. La Craiova "mai ceva ca la Sarajevo". 150 de copii moldoveni n-au putut ajunge pe litoral. Mecanicii cer intervenția d-lui Iliescu. Mecanici curajoși.
<i>Curierul Național</i> Declarație Informații	Acceptarea revendicărilor ar duce la o inflație galopantă - declară ministrul finanțelor. Pagube și haos
<i>Ora</i> Reportaj Comentariu	Pe timp de grevă în Gara de Nord: DUBIOȘI ȘI INOCENȚI. Vorba unui gazetar - "Să moar' mama dacă mai înțelege cineva ceva!"

<i>Meridian</i> Relatări comentate Editorial	Cefere-ul a deraiat. Interminabila arie a calomniei (mișcări sindicale).
<i>Cronica română</i> Relatări comentate	Marea PARODIE contemporană. Răfuindu-se cu Guvernul mecanicii batjocoresc călătorii.
<i>Evenimentul zilei</i> Manșetă Editorial Relatări	În urma grevelor ce se țin lanț a început APOCALIPSA VACĂROIU. Un război de-adevăratelea. Correspondențe din țară.
<i>Dimineața</i> Editorial Articol	O crasă lipsă de patriotism și spirit CIVIC. Terorism sindical.
<i>Tineretul liber</i> Editorial Relatări comentate	"Terorism sindical" sau incapacitate de guvernare? În România, brambureala a ajuns la paroxism.
<i>Azi</i> Relatări comentate	Locomotivele stau, șefii de gară sunt alergați ...
<i>Vremea</i> Articol	Statul de mămăligă.
<i>Cotidianul</i> "Bref" Relatări comentate	Războiul dintre Guvern și greviștii feroviarilor continuă. Statul de drept!
<i>Libertatea</i> Titluri Grupaj de știri	Grevă în lanț: simplă coincidență sau program? Greva a blocat peste 100 de trenuri.
14 august	
<i>România liberă</i> Fotomontaj Grupaj de știri	DEZASTRU! Tragedie fără precedent pe calea ferată. Correspondențe. Declarații oficiale.
<i>Adevărul</i> Articol Grupaj informațional	Dreptul există datorită statului de drept: REVENDICĂRILE NU POT DINAMITA DEMOCRAȚIA. Curtea supremă a decis suspendarea conflictului. Grevă totală cu orice risc.
<i>Curierul național</i> Comunicat	Guvernul își înăsprește atitudinea. SNCFR a avut câștig de cauză. Justiția ba, greviștii ba da!
<i>Ora</i> Grupaj de știri	Dacă trenurile nu merg nimic nu merge.
<i>Meridian</i> Grupaj de știri	Greva se suspendă. Greva continuă. Ceferiștii blochează transporturile. Prejudicii de miliarde.
<i>Cronica română</i> Editorial Relatări	"Noapte bună călători - oriunde v-ați afla". Deși declarată ilegală, greva continuă.
<i>Evenimentul zilei</i> Manșetă Grupaj de corespondențe Editorial	"Deși amenințați cu pușcăriia mecanicii au declarat grevă totală." "O premieră postdecembristă - grevă totală"
<i>Dimineața</i> Editorial Articol	Cu muncitorii ce facem? Multiplicarea sindicatelor - surse ale actualelor acțiuni greviste.

<i>Tineretul liber</i> Comentarii Editorial	Militarizăm transporturile feroviare? Lanțul slăbiciunilor.
<i>Azi</i> Manșetă Grupaj	Grevă totală! Ion Vlad înfruntă legea. Greviștii nu cedează. Guvernul amenință. "Este un dirijism curat" declară I.Vlad.
<i>Vremea</i>	Ca și în numerele precedente ignoră evenimentul.
<i>Cotidianul</i> Generic și grupaj de știri	Trenul guvernului a deraiat.
<i>Libertatea</i> Manșetă	Grevă de tip românesc
16 august	
<i>Cronica română</i> Grupaj de știri	Greva mecanicilor continuă.
<i>Tineretul liber</i> Ultima oră	Greva continuă, dar și negocierile.
<i>Curierul național</i> Știri comentate	Ignorând decizia Curții Superioare de Justiție mecanicii de locomotivă paralizează căile ferate.
<i>Evenimentul zilei</i> Manșetă Editorial	Contribuind decisiv la spargerea grevei mecanicilor RADIOUL A FOST JANDARMUL GUVERNULUI VĂCĂROIU. Paul Grigoriu, a fost mobilizat pe loc (sub ce uniformă?). Pentru a sparge greva. Diversiunea lui Paul Grigoriu. La miezul nopții, în câteva centre vitale, greviștii continuă să reziste.

Modalitățile diferite până la neconcordanță și *parti pris* în care au fost "informați" cetățenii cu privire la acțiunile greviste menționate arată convingător care este regimul informațiilor în presa noastră. De la efortul de a oferi informație corectă și de a privi acțiunile greviste atât prin prisma intereselor populației, destul de grav afectate, ca și ale economiei naționale aflate în criză, trecând prin atitudini ambigue de la o zi la alta, până la încurajarea actului de încălcare a legii - toate aceste poziții au fost prezente în presă - demonstrând caracterul ei puternic politizat și recursul la procedeul influențării publicului *încă* de la SURSA ȘTIRILOR.

Un lucru similar s-a petrecut cu prezentarea în presă a grevei și mitingului de protest de la Reșița din decembrie 1994. **Prezentarea** lui în ziarele din 7 decembrie. Titluri de *știri*:

Adevărul p.1 cu foto: "REȘIȚA ÎN FIERBERE. Mii de muncitori au luat cu asalt sediul Prefecturii. Ocupat cu sărbătorirea zilei onomastice, premierul Văcăroiu a refuzat să răspundă la telefoanele disperate ale prefectului Zamfir". (3.000 de manifestați.)

Azi p.1: "SINDICALIȘTII DIN REȘIȚA ÎN STRADĂ" (5.000 de manifestați).

Cotidianul p.1 pe manșetă: "Ieri dimineață 7.000 de persoane au ocupat sediul Prefecturii din Reșița"; p.5: "MUNCITORII I-AU DAT ULTIMATUM LUI N.VĂCĂROIU".

Cronica Română p.1: "SITUAȚIA TENSIONATĂ LA REȘIȚA"; p.4: Situație EXPLOZIVĂ la Reșița: "Azi o bucată de pită, dar mâine ..."

Curierul Național p.2: "MANIFESTAȚIE LA REȘIȚA" (scurtă știre).

Dimineața nu "prinde" (și deci nu prezintă) știrea.

Evenimentul Zilei p.1 (bulină albastră) De la trimiși speciali la Reșița "Pe o ploaie mocănească reșițenii au reocupat Piața Prefecturii. Demonstrația va continua până la sosirea primului ministru".

Punctul 3 în Topul evenimentelor propus de Ion Cristoiu.

Libertatea p.5: "Reșița - ASALT LA PREFECTURĂ" (scurtă știre).

România Liberă p.1: "DISPERARE. Piața Prefecturii ocupată în așteptarea lui Văcăroiu. REVOLUȚIE LA REȘIȚA".

Tineretul Liber p.1: "Daruri pentru mass media Văcăroiu: ... Un miting cu asaltul prefecturii din partea muncitorimii reșițene".

p.3: "Reșițenii s-au adunat în centrul orașului și au forțat ușile prefecturii."

Vremea nici o relatare (mențiune).

Ziua p.12: "Salariații UCM Reșița asaltează Prefectura".

În ziua de 9 decembrie ziarele mențin tema pe prima pagină și o prezintă astfel: "Tratând superficial un conflict de aploare GVERNUL VĂCĂROIU PRIMEȘTE MOȚIUNEA DE CEZURĂ REȘIȚA" (*Libertatea*); "Reșițenii cer sedință de guvern ... la fața locului" (*Cronica română*); "Apelul președintelui României adresat participanților la manifestația din Municipiului Reșița" (*Dimineața*); "La Reșița greva ia în continuare amploare: SINDICALIȘTII REFUZĂ NEGOCIERILE CU DELEGAȚIA GUVERNAMENTALĂ" (*Curierul național*); "Reșița se calmează, dar nu se resemnează" (*Adevărul*); "Reșița între normal și anormal" (*Vocea României*); "Reșița îl așteaptă pe premier" (*Azi*); "Socialiștii sprijină muncitorimea reșițeană, lansând guvernului o chemare de rezolvare urgentă a cererilor raționale ale salariaților. DECLARAȚIE" (*Vremea*); "14.000 de oameni disperați: "Nu vă fie frică, Iliescu pică!". "REȘIȚA NU CEDEAZĂ" (*România liberă*); "10.000 de oameni în Piața Prefecturii LA REȘIȚA SE PUNE DE O REVOLTĂ SPONTANĂ?" (*Evenimentul zilei* din 8.XIII); "15.000 de salariați și copii acestora demonstrează în Piața Prefecturii din Reșița" (*Evenimentul zilei* din 9.XII.1994).

Ce relevă acest set de exemple?

În primul rând, măsura *variabilă* (până la anulare) a *funcției INFORMATIVE* a presei. Aceasta își găsește expresia în:

- absența unei informații *neutre*, "obiective", *gen proces verbal*;
- *substituirea* informației *prin comentariu*;

- sugerarea unor atitudini și aprecieri prin *calificativele din titluri*, subtitluri și prin modul de prezentare a evenimentelor.

În al doilea rând, *remorcarea* evenimentului-fapt *la interesele și optica* specifică a *editorului*, fie că este sau nu afiliat (subordonat politic unui partid). Aceasta își găsește expresia în:

- *selectarea* aspectelor ce sunt reținute și *dozarea* (ordinea) lor;
- *omisiuni* în relatări;
- *cuvintele*, sintagmele diferite la care se recurge;
- *aprecierea* generală *explicită sau implicită* a evenimentelor, respectiv *interpretarea* lor;
- prezența sau absența *ilustrațiilor* foto;
- *legenda* fotografiilor sau fotomontajelor;
- *amplasamentul* în pagină sau în emisiune.

Dar nici măcar un fapt în esență economic, ca deschiderea ediției din 1994 a TIB nu s-a bucurat de o atitudine informativă inclusiv nefavorabilă, obiectivă, ci a fost folosit pentru a exprima sau sugera opinii politice. În timp ce *Evenimentul Zilei*, *Cotidianul*, *Ziua*, *Vremea* ignoră și deci nu consemnează faptul, *Tineretul Liber* pe p.1 mijloc, deasupra unei fotografii, titrează: "PREMIERUL VĂCĂROIU A AMESTECAT BAUTURILE ȘI S-A SUPĂRAT PE LIMBA ROMÂNĂ"; *România Liberă*: "TIB '94 Vizită în sunet de fanfară. (Informații sub titlul; "UN TÂRG INTERESANT EXCLUSIV PENTRU SPECIALIȘTI"). *Adevărul* publică o fotografie pe p.1 jos stânga care prezintă pe Văcăroiu și Gherman servind niște cornulețe pe o tavă. Deasupra titlul "...La mica împărțeață" *Legenda*: "Ieri la deschiderea TIB '94 domnii Văcăroiu și Gherman au împărțit frățeste cornulețe. Cui rămân fărmiturile?" - Câteva detalii în p.10. *Jurnalul Național*: "Toate drumurile duc la TIB '94" p.1 și 4 - "Cu mare cu mic veniție la Târg!". *Dimineața*: "Ieri s-a deschis TIB '94. Ediția a XX-a jubiliară". *Cronica Română* p.1 cu foto: "Ieri s-a deschis ediția jubiliară a TIB '94: PARTICIPARE IMPRESIONANTĂ, INTERES URIAȘ DIN PRIMA ZI. *Curierul Național* p.1 - "TIB '94 - evenimentul economic al toamnei" - detalii în p.2.

Exemplele de mai sus privind varietatea reacțiilor din presă față de evenimente-fapt univoce ne amintesc următoarea afirmație a lui D.Gusti: "Presă, obiectiv informatoare la începutul ei a devenit tot mai mult o presă de partid polemică, subiectivistă, pentru a ajunge, în sfârșit, în epoca noastră a marelui capitalism, o mare întreprindere capitalistă, care unește scopuri de informare și năzuințe tendențioase cu cuceririle tehnice și cu spiritul întreprinzător capitalist și le organizează într-un tot unitar" (1909)¹⁰.

¹⁰ GUSTI Dimitrie, *Ideile fundamentate cu privire la dreptul la presă*, în *OPERE*, vol.II, București, Editura Academiei, 1969, p.128.

A FI sau *A NU FI EVENIMENT*: atitudini și opinii față de scindarea din P.S.M (ianuarie 1995).

Vom lua ca *EVENIMENT-FAPT* sciziunea produsă public la 11 ianuarie 1995 în PSM, prezentând modalitatea în care acesta a fost transformat în FAPT DE PRESA - respectiv în ceea ce noi numim: INFO-IMAGINE despre evenimentul real petrecut.

Pentru publicul larg, un eveniment fapt-social, politic, economic etc. - există (sau nu există) dacă este sau nu transformat în *fapt de presă*, respectiv este introdus în sistemul mijloacelor de comunicare în masă. În legătură cu documentul citat unele organe de presă: *Cronica Română*, *Curierul Național* și altele au fost preocupate să ofere publicului material informațional *pentru a-și face singur opinia*, câteva au stat în expectativă, altele (cele mai multe) au folosit ocazia pentru a-și disemina propriile idei, poziții și *a crea* o anumită opinie în rândul publicului, a-l orienta într-o *anumită* direcție (favorabilă sau defavorabilă actorilor sociali în cauză).

Acest lucru apare evident la nivelul LIMBAJULUI - relativ și apreciativ - la care recurge fiecare din semnatarii materialelor de presă care "informează" despre eveniment. Lăsând de o parte formulele *publicistice* la care s-a recurs ("Cutremur de gradul 7 în PSM", "Ceii 7 magnifici" etc.), sunt de reținut sintagmele care dau CALIFICATIVE sau vehiculează APRECIERI DE VALOARE, ATITUDINI, OPINII.

1. Termeni folosiți pentru a denumi actorii implicați în producerea evenimentului-fapt:

- Grupare; Ceii 7 reformiști; Demisionari; Socialiștii domnului Mohora; Disidenții; Uteciștii de ieri; Foștii uaseciști; Aripa modernă (a PSM); Grup de inițiativă pentru crearea unei noi formațiuni politice; Grupul moderat sau reformist din PSM; Rebelii; șaptele socialist răsculat; Grupul de evadați din PSM; Membrii marcați; Ceii 7 care au speriat ... PSM-ul ; Deviaționiștii; "Operațiunea Mohora"; "Fundamentații grupului Mohora".

2. TERMENI folosiți pentru a aprecia ACTUL, ACȚIUNEA ca atare (ruptura, separarea)

- Plecare; Sciziune; Inițiativa lui T.Mohora; Schismă; Trădare;
 - "Disidență programată din afara partidului" (I.Gavra)
 - "Dramaticul gest al grupului" (I.Cristoiu)
 - "O operație estetică de proporții" (S.Holban)
 - "Evadarea grupului Mohora" (S.Alexandrescu)
 - "Acțiune iresponsabilă" (I.Sasu)
 - "Meschină dorință de putere alimentată de mărunte interese și orgolii personale"

- "Grup nelipsit de tentă diversionistă" (I.S.)
- "Privizibila "lovitură de teatru" din PSM
- "Acțiune negativistă"
- "Acțiune regretabilă și lipsită de responsabilitate" (AP)
- "Expresie a unei voințe excesive de putere și nu dovada unei doctrine" (AP)
- "Ei sunt ajutați de cineva altfel nu ar avea curajul ăsta" (AP)
- "Zăzanie politică", "Ceartă" (T.L.)
- "Intreprinderea temerară" (S.H.)
- "Gestul acestora e de lăudat" (N.M.)
- "Eveniment politic fără precedent" (R.Ciobanu "A")
- "O lovitură pe la spate" (Comunicat PSM - București)
- "Sunt iresponsabili" (PSM - Galați)
- "Pierdem niște oameni valoroși" (PSM - Iași)
- "Aripioarele să zboare unde vor"
- "Ca generație și optică politică sunt aproape de domnul Mohora" (Ialomița)
- "Să se ducă în plata Domnului" (Caraș-Severin)
- "Nu ne putem hazarda în necunoscut" (Gorj)
- "Au trădat cauza socialismului" (Satu Mare)
- "Să lăsăm aprecierile deoparte, să analizăm faptele și să lăsăm opinia publică să judece" (Ilie Verdeț)
- "Consider că (disidenții) merită felicitări", "PD e gata să colaboreze cu Mohora" (A.Severin)
- "Sper să fie marginalizată aripa conservatoarea reprezentată de Verdeț-Păunescu" (Gyorgy Frunda)
- "Momentul politic cel mai important după alegerile din 1992" (Ion Cristoiu)
- "O întâmplare din *interiorul*" PSM" (Valentin Păunescu)
- "O reușită în materie de scos oul din pălărie" (Idem)
- "Decizia producerii operațiunii s-a bazat pe un calcul greșit" (Idem)
- "Identificăm gruparea Mohora ca o apărătoare dârză a socialismului veritabil, lipsit de compromisuri și jumătăți de măsură" (H.Alexandrescu)
- "Decizia divorțului de PSM i-a fost întreținută grupului Mohora și de forțe din afara partidului" (H.Alexandrescu)

3. TERMENI cu ajutorul cărora este construită IMAGINEA LIDERULUI TUDOR MOHORA.

- "om politic abil, de substanță" (C.R.)
- "pesemist luminat" ("A")
- "răzvrătitul nr.1" ("A")

- "politician care s-a remarcat până acum printr-o prestație corectă și eficientă dând dovadă de o remarcabilă luciditate și arătându-se deloc dispus la compromisuri ("A")

- "timpul lucrează deocamdată în favoarea lui Mohora" ("A")

- "politician echilibrat, meditativ chiar" (TI)

- "personaj moderat" (S.Cunescu)

- "politician de o autoritate și credibilitate în stare a stârni invidia întregii nostre clase politice; întreaga sa imagine publică stă sub semnul unei seriozități înfricoșătoare" (Ion Cristoiu)¹¹

- "regizorul marii schisme a PSM-ului"

- "abil, educat, rezervat, înzestrat chiar cu o anume carismă, omul-cheie al întregii afaceri, singurul care știe exact ce are de făcut și care poate oferi mari surprize" (Cristian Tudor Popescu)

- "un comunist reformator" (P.Roman)

- "un lider cu statură politică impunătoare" (A.Uncu)

- "socialist radical, conservator" (Ralu Filip)

- "un lider al cărui țel principal este stoparea privatizării, mărirea proprietății de stat, instaurarea controlului deplin în economie" (idem).

"LUMEA ÎN DOUĂ ZILE" ("DIN LUMEA CELOR CE CUVÂNTĂ")

"Words, words, words"
W.SHAKESPEARE

În final, prezentăm într-o formă structurată (dar parțială, deocamdată) aporturile dintre I **lumea evenimentelor-fapt** (de viață) - II **lumea evenimentelor lingvistic-comunicaționale** (limbajul instituționalizat) și III **lumea INFO-MAGINILOR**, creată și difuzată pretutindeni, deci și în țara noastră, de mass media. Am luat ca unitate de analiză ceea ce s-a publicat în două zile - 21 și 22 martie 1995 - în majoritatea cotidienele centrale¹², oprindu-ne asupra unui eveniment din Lumea

¹¹ După ce grupul Mohora a votat în Parlament alături de majoritatea guvernamentală "Legea accelerării privatizării" (mai 1995) același autor îl dezavuează în termeni duri pe liderul Partidului Socialist: "De fapt, prin votul dat Legii privatizării gruparea Tudor Mohora s-a demascat. Divorțul de P.S.M. n-a fost altceva decât o manevră pusă la cale de P.D.S.R..." (editorialul "Încă o manevră demascată: socialiștii lui Mohora", *Evenimentul Zilei* nr.887 din 26 mai 1995).

¹² Adevărul, Azi, Cotidianul, Cronica Română, Curierul național, Dimineața, Evenimentul Zilei, Jurnalul național, Libertatea, România liberă, Tineretul liber, Vocea României, Vremea, Ziua.

a II-a și a III-a: segmentul final al negocierii Tratatului româno-ungar în contextul Conferinței de la Paris privind Pactul de Stabilitate europeană.

Avem de-a face în viața socială cu trei **lumi**:

I - **lumea FAPTELOR** ca Realități de gradul I (evenimente FAPT petrecute în spațiu și timp determinate);

II - **lumea FAPTELOR LINGVISTIC-COMUNICAȚIONALE** tot ca Realități de gradul I (congrese, conferințe, convenții, ședințe ale diferitelor organisme de conducere politico-guvernamentale sau nonguvernamentale - decizii, hotărâri, dezbateri parlamentare - legi juridice, amendamente adoptate, negocieri, tratate, pacte, declarații, interviuri, mitinguri, apeluri, proteste etc.);

III - **lumea INFO-IMAGINILOR** creată de mass media ca Realitate de gradul II *prim* (informații și imagini directe care reflectă fidel Lumea a II-a) și ca Realitate de gradul II *secund* (informații și imagini indirecte, de la martori, purtători de cuvânt etc. și care reflectă sau nu, corect, Lumea I). Aceste INFO-IMAGINI se pot transforma în Realități de gradul I care declanșează acțiuni, reacții, măsuri în viața socială *reală*. Dar această a III-a Lume, a INFO-IMAGINILOR, a MASS MEDIA este covârșită, copleșită de Realități de gradul III, IV, V, adică de texte despre texte și imagini despre imagini, de texte ce comentează textele despre texte, de vorbe despre alte straturi tot mai numeroase tot de vorbe (sau imagini);

LUMEA a I-a ("Fapte de viață" devenite *fapte de presă* în zilele de 21-22.III.1995)

- Atentat cu gaze toxice în metroul din Tokio (6 morți, 3.200 intoxicați la prima evaluare);
- Navă grănicerească atacată de traficanții de bezină de pe Dunăre;
- Grav accident auto la Băicoi (3 morți, 2 răniți); duminică 16 morți pe șoselele României;
- Datoria externă a României a crescut cu 221 milioane de dolari, iar rezerva de valută BNR a scăzut cu 92,63 milioane dolari;
- Ronald Fegheman, șeful statului major al aviației SUA în vizită la București;
- Miting și marș de protest în București (unele ziare scriu că au participat 40.000, altele 35.000 sau 30.000);
- Producție de arme la domiciliu;
- Un criminal se autodenunță;
- Primăria capitalei a aplicat într-o singură lună amenzi de 100 milioane lei;
- Rakeții terorizează șoselele României;
- Familia Gavrilesco din Iași a câștigat la LOTO 400 milioane lei;
- Rata șomajului în România a atins 11% adică 1.237.393 de persoane;
- Dumitru Iuga - a 20-a zi de grevă a foamei;
- Emil Constantinescu a fost reales președinte al CDR;

- Senatorul Radu Baltazar a demisionat din PD;
- Fotbal: rezultatele înregistrate în cadrul etapei a 21-a a Diviziei Naționale (în ziua de 22.III.1995);
- Forțele ONU ripostează hotărât la Sarajevo;
- Reluarea luptelor în Bosnia;
- Importante forțe turcești în nordul Irakului; (35.000 militari, tancuri, artilerie, aviație etc. au atacat bazele PKK);
- Noi victime ale Hamas-ului;
- Israelienii atacă navele pescarilor libanezi;
- Asasinarea unui om de afaceri rus;
- O ziaristă a televiziunii asasinată la Alger;
- Grupul Smokie a avut un grav accident rutier;
- Opoziția de stânga din Finlanda victorioasă în alegeri;
- - Regina Angliei în Africa de Sud;
- Demonstrație pe aeroportul din Sidney;
- James Wolfensohn - noul președinte al Băncii Mondiale;
- Invazie de lăcuste în Maroc;
- Demonstrație la Budapesta împotriva tratatului ungaro-slovac;
- Demonstrație la Chișinău a studenților și elevilor care vor să rămână români;
- Nuntă regală în Spania;
- Cutremure în Indonezia.

II. Pentru *Lumea a II-a* sunt caracteristice contactele, negocierile, declarațiile, documentele politice și diplomatice, activitățile lingvistic-comunicaționale ale tuturor tipurilor de organizații și instituții statale și civice:

- Alocuțiunea domnului Văcăroiu la ceremonia de deschidere a Conferinței Finale asupra Pactului de Stabilitate în Europa; Declarația comună Văcăroiu-Horn semnată la Paris; Convorbirile oficiale cu reprezentanții guvernului francez; Întâlnirea cu ambasadorii României din țările Comunității Europene; interviuri acordate și declarații făcute la întoarcerea în țară;
- Dezbateri și legi adoptate de Parlament;
- Ședință a Comitetului director PDAR;
- Comunicat privind excluderi din PI'93;
- Program electoral ("Către compatrioți") al lui Paul Goma pentru candidatură la președinția României;
- PNT-CD propune un Moratoriu pentru îngrădirea discursului etnic;
- Opinii ale ambasadorului SUA la București publicate în *The International Herald Tribune*;
- Interviuri cu același ambasador (în ziarul *Cotidianul* din 21.III.1995) sub titlul "În România sunt respectate drepturile minorității maghiare";

- Candidatura domnului Ion Rațiu la președenția Convenției Democratice;
- Interviul acordat de Corneliu Coposu în legătură cu evoluțiile din CDR;
- Protocol liberal;
- Scrisoarea deschisă a lui Gabriel Andreescu adresată lui Emil Constantinescu;
- PNT-CD acuză liderii UDMR ...!
- Protocolul adițional PDSR-PUNR (în fază de definitivare).

III. *Lumea INFO-IMAGINILOR* produsă de mass media transpune *selectiv* și prelucrate (conform politicii redacționale a organului respectiv, deci conform unor opțiuni politice, ideologice) cele "2 Lumi" de existență și manifestarea cărora depinde, de altfel, integral Lumea a III-a. Faptele și informațiile ce provin din cele "2 Lumi" sunt selectate, prelucrate, organizate, interpretate și *re-create* prin prisma intereselor și scopurilor urmărite de fiecare editor (sau Trust de presă) în așa fel încât să se ofere publicului o ANUMITĂ IMAGINE (marcată de partizanat) și să creeze despre evenimente o ANUMITĂ opinie publică, ANUMITE stări de spirit și climate psihosociale (Nu există, *nu poate exista* neutralitate psihologică, ideologică, politică și nici *imunitate* psihosocială).

Astfel încât, după cum am subliniat în repetate rânduri, *despre una și aceeași realitate* (Lumea I și Lumea a II) se oferă publicului IMAGINI diferite, contradictorii, adesea DIAMETRAL OPUSE, gradul corespondenței acestora cu Realitățile să fie variabil iar imaginile stresante, derutante chiar.

Este edificator un singur exemplu, cel oferit de pozițiile adoptate, limbajul folosit și imaginea propuse despre un eveniment major: *Tratatul de bază româno-ungar* în preajmă și în timpul Conferinței Finale asupra Pactului de Stabilitate în Europa (20-23 martie 1995).

ADEVĂRUL, prin editorialele (corespondențe) de la Paris ale redactorului șef (D.Tinu) reproșând guvernului român "inabilități și ezitări diplomatice" în negocierile cu Budapesta, un "Complex de prudență", apreciază că "Ungaria a câștigat" la Paris (*Și busuiocul se drege cu prudență!* - 21.III), că nu trebuia să se acorde încredere partenerilor unguri și că declarațiilor lui Gyula Horn de la Paris ar trebui să li se dea o ripostă oficială urgentă (*Piesa care lipsește din Pactul de Stabilitate* - 22.III). Sub semnătura lui C. Tudor Popescu apare o micronotă cu un titlu interogativ: *Spre un Pact de Stabilitate?* și tot pe pagina I fotografia de la semnarea Declarației comune româno-ungare asistată de Baladur și fotografia lui Marko Bela care "consideră Recomandarea 1201 un mizilic" (relatări și în p.VII). Numărul din 22 martie al ziarului consemnează: "După lovitura pe la spate, Premierul Meciar face curte României", "Abia semnat Tratatul Slovaco-Ungar stârnește polemici între Bratislava și Budapesta", "Un document fără valoare", "Parlamentul de la Budapesta mulțumit de Tratat" etc.

Ziarul *Azi* - din 21.III (la rubrica "Relațiile româno-ungare" relatează despre semnarea Declarației comune) reproduce un pasaj din *Le Figaro* (*România e de acum IZOLATĂ*), prezintă Tratatul slovac-ungar și *ecouri* de la Bratislava legate de o acceptare a Recomandării 1201; "Mărul discordiei româno-ungare - recomandare 1201" opinii ale parlamentarilor și interpelarea PD contra guvernului Văcăroiu (22.III).

Ziarul *Cotidianul* (21-22.III) pulverizează și amalgamează informațiile pe această temă (concentrând atenția cititorilor asupra *altor* subiecte); astfel în pagina a 2-a opinii de la Conferința de presă a PNT-CD ("Tratatul nu trebuie semnat sub presiune"); în pagina a 5-a "guvernul slovac respinge interpretarea guvernului ungar" și în pagina a 8-a "ministrul ungar de externe respinge declarația guvernului slovac privind Recomandarea 1201, "Văcăroiu și Horn s-au angajat să continue negocierile" (microștire pe pagina a 8-a a ziarului din 22.III).

Ziarul *Cronica Română* "N.Văcăroiu și G.Horn - declarație comună "- corespondențe din Paris (21.III); "T.Meleşcanu - contacte multiple la Paris"; "PL'93 nu e deranjat de recomandarea 1201 a CE" (22.III).

Ziarul *Curierul Național*: corespondență din Paris "N.Văcăroiu - România dorește tratate care să stipuleze clar recunoașterea frontierelor și renunțarea la pretenții teritoriale"; "Provocarea ziarului *Le Figaro*"; "Guvernul Slovaciei protestează împotriva interpretării abuzive de către Ungaria a unor prevederi ale Tratatului bilateral" (21.III); "Ion Iliescu: includerea recomandării 1201 în Tratatul româno-ungar este inacceptabilă"; G.Horn: "Obiectivele diplomației ungare au fost respectate"; *MAE din Bratislava*: "Tratatul cu Ungaria nu prevede autonomie pe baze etnice" (22.III).

Ziarul *Dimineața* din 21.III: interviu cu *Teodor Meleşcanu* "Cele două părți vor colabora ... "; *Meciar*: "Calea autonomiei nu se încadrează în standardele europene"; 22.III: "Lumea a apreciat exact exercițiul de diplomație al României" - declarație a ministrului nostru de externe; "Un tratat pentru noi și nu pentru privitorii din tribună".

Ziarul *Evenimentul Zilei* din 20 până în 23.III editorialul în serial "*Cum de ne-au tras ungerii CLAPA?*" subtitluri ca: "Cel mai mare EȘEC al României din ultimii ani" (titlu reluat pe pagina 3 a numărului 834 din 20.III și completat cu un citat din *La Monde*: "După semnarea Tratatului ungaro-slovac, România este practic IZOLATĂ"; De asemenea presa franceză deplânge soarta minorității maghiare din România"); "Adevăratul președinte al României a fost Gh.Funar" (836); "Presa guvernamentală și prezidențială din România puternic sprijinită de radio și televiziune fac mare caz de divergențele ivite între Slovacia și Ungaria în interpretarea Tratatului de bază (835); "Dacă România și Ungaria nu-și vor rezolva

problemele nu au nici o șansă să fie primite în U.E. și NATO - apreciază presa franceză - corespondență din Paris" (836).

Ziarul *Jurnalul Național* corespondență de la Paris de Marius Tucă: "De la ultimul tango la ultimul ceardaș la Paris" (21.III); "Capul lui Meleşcanu" - editorial de Gheorghe Constantin (23.III).

Ziarul *Libertatea* din 21.III se rezumă la "Tableta de independent" a lui Silviu Brucan; "*Lecția diplomatică de la Paris*" în care se apreciază că, în fond, diplomația românească a suferit un EȘEC temporar deoarece "nu s-a priceput să prezinte opiniei publice europene justetea cazului nostru și s-a lăsat manevrată de diplomația ungară până în utlimul moment ... Declarațiile și scrisorile oficiale trădând o BLEGEALĂ nemaipomenită, într-un limbaj nu de lemn, ci de lapte covâsit, dovedind naivitate politică".

Revista 22 sub semnătura lui *Gabriel Andreescu* declară net: "Un EȘEC al diplomației românești care aruncă România la PERIFERIA Europei" (nr.12 din 22-29 martie 1995).

Ziarul *România Liberă* din 21.III rezervă spații mari evenimentului anunțat în pagina 1 și continuat pe pagina 16: "România nu acceptă compromisul" (corespondență din Paris); "Declarația guvernului slovac care respinge interpretările părții maghiare"; "Intâlniri secrete româno-slovace la Senat". În 22.III: "Căutați vinovații la București" - editorial de A.Uncu (răsunător EȘEC diplomatic); "România nu vrea un tratat care să poată fi interpretat de o manieră confuză" corespondență din Paris.

Ziarul *Tineretul Liber* (21.III): "România a navigat cu abilitate în triunghiul București-Bratislava-Budapesta" - corespondență de la M.Zverjinski; 22.III: "România nu acceptă niciodată pretențiile contrare standardelor internaționale" (Idem).

Ziarul *Vocea României* publică în 21.III alocuțiunea domnului Văcăroiu la Conferința de la Paris, corespondența lui Gelu Negrea "Primăvara la Paris" și a Cristinei Paț "Spre o Europă a bunei vecinătăți", precum și declarația comună Văcăroiu-Horn; în 22.III: "România a marcat spectaculos" (corespondență) și articolul "Pretenții fără teme" de V.Oros.

Ziarul *Vremea* "Destinul României trece prin Franța" (corespondență Carmen Păunescu) "Eliminarea echivocului în fața tertipurilor hungariste" și "Dezamăgitoare ambiguitate" (H.Brestoiu); "Intre pretexte, capcane și realități" de N.Corbu.

Ziarul *Ziua* din 22.III sub semnătura redactorului șef apreciază că mass media românească "Face multă și inutilă zarvă în jurul Tratatului cu Ungaria" ("Dați-i Văcăroiuului ce-i al Văcăroiuului").

*

Analiza și pledoaria din articolele noastre se bazează pe ideea și faptul indubitabile că există CRITERII și VALORI în exercitarea dar și în aprecierea oricărei profesii, deci și a profesiei de jurnalist.

Dacă considerăm cu luare aminte tradițiile prestigioase ale presei românești, încă din secolul al XIX-lea atunci nu va fi greu să deslușim acele CRITERII și VALORI cărora s-a conformat și care le-a cultivat jurnalismul românesc și acele criterii și nonvalori, sau chiar antivalori, pe care le-a respins cu energie.

Să reamintim doar câteva aprecieri din acest volum (reeditat în 1993 de Fundația ROMPRES): "Se poate zice - aprecia Nicolae Iorga¹³ - că presa românească, ale cărei servicii pentru *deșteptarea conștiinței cetățenești*, pentru *răspândirea cunoștințelor* curente în popor, pentru *îndreptarea și înnobilarea graiului* curent, cu toate excesele la care s-au dedat unele ziare, nu pot fi îndestul prețuite... Și a fost o *afirmare a legăturii între cultură și ziaristică* MENITĂ A DA ACESTEIA din urmă DEPLINA EI VALOARE ÎN DEZVOLTAREA POPORULUI ROMÂNESC" (p.167).

La rândul său C.Bacalbașa aprecia că "presa română, de la începuturile ei, a fost națională. Ideea națională i-a dat naștere, ideea națională a făcut-o să crească, ideea națională a călăuzit-o neîncetat până în zilele pe care le trăim. Aceasta se datorește faptului că ORCĂRUI PARTID POLITIC AR APARTINE ȘI ORCĂREI IDEI AR FI ADEPT, *românul nu-și pierde legătura sufletească cu țara*".

Bacalbașa nu-i uită și nu-i iartă pe acei "dibaci profesioniști care căutau să facă din presă o afacere, iar nu un instrument DE RIDICARE MORALĂ, INTELLECTUALĂ ȘI POLITICĂ A POPORULUI ROMÂN" (p. 190).

Desigur, există multe organe de presă scrisă și audio-vizuală care se străduiesc și reușesc să respecte criteriile și valorile specifice tradiției presei românești - funcție, de noua situație social-politică, economică și culturală a țării - ; dovedind profesionalism, onestitate, spirit combativ și responsabilitate, propulsate de *identificarea* cu interesele majore și pe termen lung ale națiunii române, precum și un înalt nivel intelectual și moral. Suntem convinși că o nouă "Istorie a presei românești" sau o "Istorie a noii presei românești" va aprecia cum se cuvine calitățile și defectele jurnalismului postdecembrist. Dar până atunci credem că nu trebuie trecută cu vederea ceea ce s-ar putea socoti nu numai "ieșirea din matca tradiției" intelectuale, respectului valorilor și criteriilor morale, dar chiar o gravă nesocotire a lor.

¹³ Iorga Nicolae, *Istoria presei românești de la primele începuturi până la 1916*, București, 1923, (cu o postfață de C.Bacalbașa).

Tocmai într-o societate și într-o perioadă, vag și comod denumite de TRANZIȚIE și REFORME, înșesate până la refuz de dileme, confuzii și conflicte - care pun în joc destinul națiunii române, viitorul ei - trebuie spus răspicat că *există criterii*.

Jurnalismul - ca și orice altă profesie - se supune, în mod necesar, unor *criterii generale* pentru breaslă și *specifice* pentru cei ce o practică în *condițiile României de azi*.

La îndemâna tuturor se află criteriile generale: NORMELE DEONTOLOGICE ale breslei jurnaliștilor, adoptate printr-o hotărâre de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei din 1993, recomandată și de Camera Deputaților din România (publicată se pare numai în ziarul DIMINEAȚA în 16 septembrie 1994). Fie că acest document nu conține nici o noutate pentru jurnaliști, fie că măcar unele din cerințele sale nu convin unora dintre ei - neoferind o bază legală și morală dezinformării și procedeele tipice presei de senzație și de scandal - sau cum ar zice la noi domnul *Ion Cristoiu* presei care "SĂ BICIUIE SIMȚURILE, NERVII cititorilor" - fapt este că textul respectiv n-are darul nici să descurajeze, nici să schimbe practici de presă neconforme cu NORMELE, practici ce fac din presă în *toată lumea* - presă de tiraj.

Dar dincolo, sau împreună cu acele criterii *generale* există pentru România de azi și *criterii specifice*, ce decurg din *situația concretă* în care se află acum țara și populația ei și care reclamă eforturi maxime pentru ieșirea din CRIZA economică, politică, psihosocială prelungită peste măsură și în mod artificial.

Interogații și teme de reflecție pentru jurnaliști ar fi: *este sau nu CORESPONSABILĂ mass media pentru stările de lucruri și de spirit în România de azi*, pentru *prelungirea crizei sociale și morale*, pentru *întârzierea "ieșirii din tunel"*? Contribuie la centrarea atenției publice și concentrarea forțelor vii, creative ale națiunii în vederea învingerii principalelor dificultăți, la clarificarea și înțelegerea de către marele public a priorităților în lupta grea pentru o reconstrucție socială printr-o reconstrucție morală? Propun ele și se "bat" pentru idealuri derivate din caracteristicile psihosociale fundamentale ale națiunii române? Manifestă ele *respect* pentru asemenea caracteristici cum sunt inteligența și inventivitatea, simțul măsurii, echilibrul, răbdarea și perseverența, buna-cuviință, toleranța, dragostea pentru familie, pentru patrie, pentru natură? Oferă ele o IMAGINE corectă a națiunii față de ea însăși și față de străinătate? Cultivă valorile și slujește idealul tradițional al *ridicării* intelectuale, culturale, morale a populației? În chestiunile fundamentale, vitale ale interesului național pe termen lung pun ele mai presus de prejudecăți și servituți partizane și de grupuri de interese valorile unității și coeziunii? Limbajul presei respectă criteriile comunicării sociale, publice și normale dialogului civilizată, cult între adversari? Ce încărcătură, substanță *ideatică* și ce formă estetică are acest

limbaj? Poluarea și intoxicarea sunt doar de ordin fizic și chimic nu și de ordin intelectual, psihosocial-moral tocmai prin limbajul dominant în diferite publicații pervertitoare de limbă și de conștiințe?

Acestor întrebări cardinale nu li se pot da răspunsuri retorice, ci, înarmați cu multă răbdare, voință și speranță, răspunsurile sunt așteptate în *practica* vieții sociale, în conștiința responsabilității tuturor și îndeosebi a acelor care prin statutul lor social, civic au îndatoriri supreme față de viitorul națiunii române.

Sunt în mod evident, dezirabile cel puțin două lucruri:

1. creșterea *substanței intelectuale* a muncii (gândirii) jurnalistice, în spiritul și la nivelul realizat de marii gazetari și publiciști români;

2. *subordonarea* patimilor politice partizane Țelurilor, idealurilor, *intereselor naționale*, așa cum, de asemenea, au procedat marii oameni politici, marii jurnaliști, marii oameni de știință și cultură români de când există ei.

Cu cât vor fi mai repede înțelese aceste deziderate, cu cât vor cuceri mai multe eritorii ale jurnalisticii românești de azi și de mâine, cu atât va fi mai bine pentru ară, pentru (prea) mult încercatul popor român.